

Το δημόσιο χρέος ως «μηχανή» παραγωγής λιτότητας

του Γιάννη Μηλιού¹

Η κρίση δημόσιου χρέους δεν αποτελεί αυστηρά ελληνική υπόθεση. Είναι (ήταν εξ αρχής) υπόθεση ευρωπαϊκή. Οι όροι «Ευρωπαϊκή κρίση χρέους» και «Κρίση χρέους της Ζώνης του Ευρώ (ΖτΕ)» αποτελούν ήδη λήμματα εγκυκλοπαιδειών. Τα γνωστότερα οικονομικά Ινστιτούτα της Ηπείρου έχουν αφιερώσει εκατοντάδες μελέτες στο ζήτημα (ενδεικτικά αναφέρω: «A comprehensive approach to the euro-area debt crisis» των Darvas, Pisani-Ferry και Sapir, Ινστιτούτο Bruegel, Φεβρουάριος 2011), ενώ έχουν κατατεθεί δεκάδες προτάσεις πολιτικής για την αντιμετώπιση του προβλήματος (ενδεικτικά: «Politically acceptable debt restructuring in the Eurozone» των Pâris και Wyplosz, Ινστιτούτα CERP και ICMB, Ιανουάριος 2014).

Τα ευρωπαϊκά Ινστιτούτα, που ουσιαστικά παίζουν το ρόλο άτυπων συμβούλων των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων και θεσμών, συγκλίνουν σε τρία κεντρικά σημεία:

(1) Στο ότι απαιτείται *πολιτική λύση* δραστηκής μείωσης του χρέους στη ΖτΕ. Αυτό διότι οι συμβατικές οδοί μέσα από τις οποίες θα μπορούσε να μειωθεί το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ (ψηλοί ονομαστικοί ρυθμοί μεγέθυνσης του ΑΕΠ, ψηλά πρωτογενή πλεονάσματα των κρατικών προϋπολογισμών) δεν υφίστανται ως δυνατότητα στη ΖτΕ.

(2) Στο ότι η δραστηκή μείωση του χρέους δεν θα πρέπει να δημιουργήσει ανταγωνισμούς μεταξύ των χωρών - μελών (δηλαδή οι λιγότερο χρεωμένες χώρες δεν θα πρέπει να αναλάβουν το κόστος της αποχρέωσης των περισσότερο χρεωμένων), ούτε να πλήξει τον τραπεζικό τομέα και τα ασφαλιστικά ταμεία, όπως συνέβη με το ελληνικό PSI. Απορρίπτουν έτσι τη λύση της ονομαστικής διαγραφής («κουρέματος») δημόσιου χρέους.

(3) Η πολιτική λύση της δραστηκής μείωσης του χρέους στη ΖτΕ δεν θα πρέπει να αμφισβητεί τις κυρίαρχες πολιτικές στη ΖτΕ, δηλαδή τη συνέχιση της λιτότητας. Μόνο στην απέναντι μεριά του Ατλαντικού βρίσκουμε «επίσημα» Ινστιτούτα που

¹ Καθηγητής πολιτικής Οικονομίας στο ΕΜΠ, υπεύθυνος οικονομικής πολιτικής ΣΥΡΙΖΑ.

αποστασιοποιούνται ρητά από τις πολιτικές λιτότητας. (Βλ. ενδεικτικά Papadimitriou και Wray: *Euroland's Original Sin*, Levy Economics Institute, 2012. Βλ. επίσης το άρθρο μου στα *Νέα*: «2010-2014: Τα “κεκτημένα”... που θα ανατραπούν!», 19/6/14).

Η βασική πρόταση που προκύπτει με βάση τα παραπάνω τρία «προαπαιτούμενα» είναι το «θάψιμο» του χρέους για δεκαετίες, με παράλληλη συνταγματική κατοχύρωση της «Συνθήκης για τη Σταθερότητα, τον Συντονισμό και τη Διακυβέρνηση (ΣΣΣΔ)», που μονιμοποιεί τη λιτότητα.

«Θάψιμο» του δημόσιου χρέους σημαίνει χοντρικά το εξής: Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) συνάπτει μια συμφωνία ανταλλαγής (swap) με *κάθε χώρα* της ΖτΕ, μέσα από την οποία αποκτά ένα μέρος του δημόσιου χρέους της, έναντι μιας διηνεκούς ομολογίας μηδενικού επιτοκίου. Το εν λόγω μέρος του χρέους της (κάθε) χώρας πρακτικά «θάβεται» για αυτήν. Η ΕΚΤ αναλαμβάνει το επιτοκιακό κόστος του χρέους που «αγόρασε», που όμως την επιβαρύνει μόνο λίγο. Οι χώρες υποχρεώνονται να επαναγοράσουν το χρέος τους μετά πέντε ή έξι δεκαετίες, δηλαδή σε μια μελλοντική στιγμή όταν αυτό θα αποτελεί πλέον μικρό ποσοστό του (τότε) ΑΕΠ τους. Με τη λύση αυτή δεν «κουρεύονται» ούτε η αξία, ούτε τα επιτόκια των χρεογράφων που κρατούν οι δανειστές. Δεν υπάρχουν απώλειες ούτε για τις τράπεζες, ούτε για τα ασφαλιστικά ταμεία. Δεν δημιουργούνται εντάσεις μεταξύ των χωρών, αφού δεν λαμβάνουν χώρα διαγραφές χρεών ή μεταβιβάσεις.

Γιατί όμως οι προτάσεις περί πολυετούς «θαψίματος» των χρεών της ΖτΕ δεν έχουν καν ακουστεί στον δημόσιο *πολιτικό* διάλογο; Γιατί δεν έχει γίνει ούτε νύξη από τις κυβερνήσεις ή τους αξιωματούχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

Απλούστατα, διότι για τις ευρωπαϊκές πολιτικές ελίτ και τα συμφέροντα του μεγάλου κεφαλαίου που αυτές εκπροσωπούν, το ζήτημα δεν είναι το χρέος αλλά η *συνέχιση της λιτότητας*, και κατά την εκτίμησή τους η ΣΣΣΔ από μόνη της δεν αρκεί. Σε μια πρόσφατη Έκθεση του ΔΝΤ για την Ελλάδα (Μάιος 2013), αυτό ομολογείται με κυνισμό: «Μια μείωση του χρέους στην Ελλάδα θα μπορούσε να κάνει τη χώρα να χαλαρώσει τις μεταρρυθμίσεις. Το μεγάλο χρέος θεωρείται μοχλός πίεσης προς την κυβέρνηση, την αναγκάζει να δρα».

Συμπέρασμα: Με κυβερνήσεις που εμμένουν στη λιτότητα δεν μπορεί να

υπάρξει διαπραγμάτευση για το δημόσιο χρέος. Η διαπραγμάτευση θα αρχίσει με την κυβέρνηση της Αριστεράς, που θα βάλει τέλος στη λιτότητα.